

CONSIDERAȚII PE MARGINEA PRIMEI PUBLICAȚII ȘTIINȚIFICE DEDICATE BRĂȚĂRILOR DE AUR DACICE

DANIEL SPÂNU

Volumul discutat reprezintă o primă publicație dedicată tezaurelor cu brățări de aur de la Grădiștea de Munte. Valoarea contribuțiilor arheologice din acest volum este umbrită de inconsecvențe în elaborarea aparatului critic, de lipsa armonizării punctelor de vedere ale diferiților autori și de ambiguitatea și caracterul neuniform al prezentării unor situații contextuale excepționale. Parcurgerea critică a acestui volum permite însă determinarea a cinci descoperiri distincte din care foarte probabil provin brățări spiralice de aur. Exemplele recuperate până în prezent sunt originale, dar apartenența lor precisă la fiecare dintre cele cinci (?) tezaure nu a putut fi elucidată.

Două evenimente importante pentru istoricul brățărilor spiralice de aur au avut loc la Muzeul Național de Istorie a României în decembrie 2008. Cel dintâi eveniment îl reprezintă lansarea volumului intitulat: *Combaterea criminalității contra patrimoniului arheologic european. Combating the criminality against the european archaeological heritage. Patrimonium*, editori Aug. Lazăr, B. Deppert-Lippitz, P. G. Ferri, S. Alămoreanu, M. Ciută, A. Condruz, cu contribuții de Gh. Anghel, B. Constantinescu, M. Daleva, A. Gach., K.-H. Kind, G. L. Nanni., E. Oberländer-Târnoveanu, S. Paskvali, G. Rustoiu, M. Trzciński; București, editura Lumina Lex, 2008, 408 pagini, fotografii color și alb-negru. Volumul reunește comunicările susținute în cadrul conferinței internaționale „Combaterea traficului ilicit de bunuri furate din siturile arheologice aflate în Europa Centrală și de Sud-Est”, organizată de Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia în zilele de 28-31 mai 2007. Cel de-al doilea eveniment notabil îl constituie expunerea a încă două brățări spiralice de aur, repatriate grație strădaniilor autorităților române. Acestea se adaugă celorlalte nouă deja cunoscute.

Dacă protejarea patrimoniului cultural constituie o datorie constantă nu numai a forurilor competente, ci și a tuturor cetățenilor onești și responsabili, apariția brățărilor de aur reprezintă un eveniment arheologic excepțional, comparabil descoperirii celebrului tezaur de la Pietroasa sau a discului de la Nebra (Germania). Din acest motiv, valoarea volumului recent publicat rezidă poate mai puțin în prezentarea strădaniilor legislative și judiciare internaționale de combatere a infracționalității în domeniul patrimoniului (contribuțiile de la p. 11-176 și 369-404), cât mai ales în introducerea în dezbaterea științifică românească și internațională a senzaționalelor

brățări dacice de aur (contribuțiile de la p. 177-368). Informații referitoare la brățările descoperite la Căprăreța și-au mai croit drum până acum în cercurile de specialitate¹, dar caracterul lor era parțial și preliminar.

Contribuțiile dedicate brățărilor spiralice de aur – obiectul discuției de față – abordează o tematică variată: împrejurările recuperării, condițiile de descoperire, morfologia, ornamentica și tehnologia brățărilor, problema originii materiei prime și, în sfârșit, aspecte ale istoricului descoperirilor de piese din aur din Munții Orăștiei. Trebuie subliniată pertinenta considerațiilor Barbarei Deppert-Lippitz (în continuare B. D.-L.) legate de tehnicile de realizare și ornamentare a brățărilor, de analogiile cu brățări spiralice din afara Daciei și de posibilele semnificații ale acestor piese (text rom. p. 203-240, rezumant engl. p. 241-245, text germ. p. 246-288). Totuși, trebuie regretată absența, datorată probabil unei erori tehnoredacționale, a listei literaturii citate de autoare (unele note conțin abrevieri, altele nu!). Stranie este și omiterea indicării dimensiunilor și greutateii brățării nr. 6 (p. 227-228/273-274, 216/260 – tab. I), singura care a fost recuperată prin efortul organelor judiciare române, în interiorul granițelor naționale. Dacă greutatea acestei piese poate fi aflată însă în lista de la p. 293 din contribuția lui Ernest Oberländer-Târnoveanu și Bogdan Constantinescu (în continuare E. O.-T. și B. C.), lungimea desfășurării și diametrul maxim al spiralei piesei nr. 6 lipsesc din volumul de față.

Contribuției B. D.-L. cu privire la tehnologia realizării brățărilor i se suprapune tematic una dintre secțiunile textului semnat de E. O.-T. și B. C. (p. 295-297). Multe dintre observațiile celor două contribuții, ca de exemplu, succesiunea presupusă a tehnicilor ornamentale, sunt asemănătoare, fapt care relevă convergența gândirii autorilor în reconstituirea proceselor antice de producere a brățărilor spiralice.

Totodată, contribuția autoarei germane conține rezultatele unor analize elementale (nu se specifică metoda folosită !) efectuate asupra primelor 5 brățări recuperate în ianuarie 2007 (p. 217/261, tab. III). Aceste rezultate diferă sensibil (dar nu flagrant!) față de rezultatele analizelor compoziționale XRF (fluorescență de raze X) realizate de echipa românească de la Institutul Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” de la Măgurele (pentru descrierea metodei și rezultate v. p. 299-301). Contradicțiile dintre rezultatele celor două analize, la care se mai pot adăuga și unele neconcordanțe legate de dimensiuni și greutate (de comparat datele numerice din tabelele de la p. 215-217 cu datele numerice de la p. 293 și p. 300-301), sunt în măsură să nedumerească cititorul neavizat cu relativitatea² investigațiilor nucleare de expertizare a compoziției obiectelor pre- și protoistorice din metale prețioase. Trebuie reținută însă principala teză a contribuției lui E. O.-T. și B. C. și anume, *originea aluvionară a aurului brățărilor* (p. 301-309). Cu metode moderne, iată că se argumentează mai vechea opinie a originii aluvionare a aurului majorității podoabelor preistorice³.

¹ V. Brilinschi, *Dacia Magazin* 40, februarie 2007, p. 2-7; idem, *Dacia Magazin* 42, mai 2007, p. 25-31; M. Ciută, G. T. Rustoiu, *Apulum* 44, 2007, p. 99-111; D. Spănu, *MCA* 3, 2008, p. 103-106.

² Asupra relevanței limitate a metodei fluorescenței de raze X, cf. E. Pernicka, *JahrbRGZM* 37, 1990, 1, p. 83.

³ M. Rusu, *ActaMN* 9, 1972, p. 30, n. 1 (cu literatura mai veche).

La p. 303, lectura contribuției lui E. O.-T. și B. C. lasă cititorului impresia că prin susținerea ipotezei reciclării kosonilor în vederea realizării brățărilor, „unii specialiști” (nu sunt numiți explicit !) ar fi alunecat în tabăra complicității cu traficantii inculpați. Această acuză poate fi considerată neîntemeiată, deoarece respingerea vehementă a originii comune a materiei prime a kosonilor și a brățărilor este hazardată. Eșantionul *edit* al analizelor compoziționale ale monedelor de tip koson, la care fac referire (dar fără referințe bibliografice!) cei doi autori⁴, este unul încă foarte restrâns și riscă să fie lesne considerat ca nereprezentativ⁵. Implicit, posibilitatea ca aceste monede (fie și numai cele lipsite de monogramă) să fi fost realizate, asemeni brățărilor, tot din aur aluvionar local nu poate fi deocamdată eliminată cu certitudine. Atrag atenția asupra faptului că valorile determinate de raportul Ag/Cu din aliajul brățărilor sunt mai apropiate de valorile kosonilor decât de cele ale eșantioanelor de aur nativ transilvănean prezentate în tabelul de la p. 307. Mai mult decât atât, și în mod surprinzător, valorile raportului Ag/Cu din brățări sunt foarte apropiate tocmai de raportul Ag/Cu din acel singur koson fără monogramă supus mai demult unei analize elementale⁶. Rămâne încă de lămurit în ce măsură fluorescența de raze X este în măsură să evidențieze *totalitatea* demersurilor tehnologice desfășurate în vechime în vederea realizării brățărilor.

Trebuie precizat faptul că variația valorilor raportului Ag/Cu (elemente secundare ale oricăror piese de aur preistoric) reflectă calitatea rafinării metalului prețios (titlul), iar variația acestui raport nu poate fi percepută ca indicator cert al sursei de materie primă. Astfel, presupunerea unei origini „pontice” a aurului monedelor koson nu a fost „demonstrată”, ci doar afirmată ipotetic⁷. Inconsistența acestei ipoteze este sugerată, *de exemplu*, și de surprinzătoarea asemănare a procentajelor de Ag și Cu *din unele* monede celtice de la Saint Louis – Basel, Elveția (a căror origine „pontică” este foarte puțin probabilă, fig. 1/j)⁸ și din unele emisiuni koson și Lysimachos (fig. 1/c și f). Pe de altă parte, trebuie precizat că

⁴ Graficul de la p. 323 (fig. 50) este reprodus (fără referință) după V. Cojocaru, B. Constantinescu, I. Ștefănescu, C. M. Petolescu, *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry* 246, 1, 2000, p. 188, fig. 2. Cf. fig. 1 din contribuția de față.

⁵ *Ibidem*, p. 185-190 analizează compoziția elementală a 20 de monede de tip koson cu monogramă și doar una fără monogramă. Sub aspect statistic, acest eșantion este *poate* (?) reprezentativ pentru lotul de monede recuperate de Muzeul Național de Istorie al României, nu însă și pentru totalitatea celor 3000 de monede care ar fi aparținut tezaurului de la „Dealul Muncelului”/”Târșă-Luncani”. Reprezentativitatea concluziilor acestei analize pentru totalitatea monedelor de tip koson descoperite de-a lungul timpului este cu atât mai îndoielnică.

⁶ *Ibidem*, p. 186.

⁷ *Ibidem*, p. 189. Afirmarea originii pontice a aurului kosonilor, numai pe baza similarității raportului Ag/Cu din aceste monede și din numai trei (!) stateri postumi Lysimachos, poate fi considerată ca exagerată. Această ipoteză, insuficient demonstrată, a fost reținută fără precauții critice nu numai de E. O.-T. și B. C., ci și de G. Gheorghiu, *Dacii pe cursul mijlociu al Mureșului (sfârșitul sec. II a.Ch. – începutul sec. II p.Ch.)*, Cluj-Napoca 2005, p. 193.

⁸ A. Furger-Gunti, *ZSAK* 39, 1982, p. 35.

elementele pe baza prezenței cărora a fost afirmată originea aluvionară a brățărilor (în special staniul) au mai fost identificate și în câteva monede de tip koson⁹.

Caracteristicile aurului brățărilor și cele ale altor monede din secolele I a.Chr. – I p.Chr. nu pot fi comparate decât numai pe baza procentajelor publicate de argint și cupru (fig. 1). Variațiile acestui raport evidențiază numai titlul mai scăzut al aurului brățărilor față de aureii romani și de monedele koson cu monogramă. Analizele publicate până acum nu sunt în măsură să clarifice dacă procentajul relativ ridicat de cupru din brățări constituie o caracteristică a sursei aurifere alese sau dacă acest procentaj a fost menținut sau influențat în mod deliberat pentru asigurarea rigidității spiralelor. Trebuie recunoscut faptul că în stadiul actual al cercetării caracteristicilor fizico-chimice ale obiectelor preistorice din metal prețios din România, se resimte încă absența unor eşantioane statistic relevante de mostre analizate, precum și lipsa unor teste de mai mare acuratețe decât cele de suprafață, realizate prin metoda fluorescenței de raze X.

Privită în ansamblu, tematica dezbaterilor din volumul discutat pare mai mult decât cuprinzătoare. Totuși, de la o contribuție la alta, numărul brățărilor evocate variază. Dacă Marius Ciută și Gabriel Rustoiu (în continuare M. C. și G. R.) fac referire la condițiile de descoperire ale unui tezaur cu 10 brățări, B. D.-L. ilustrează și cataloghează, iar E. O.-T. și B. C. expertizează și analizează compozițional numai 9 exemplare. Iată însă că achiziționarea a încă două brățări de către Muzeul Național în decembrie 2008 complică lucrurile, ridicând numărul pieselor recuperate la 11. Evident, achizițiile din 2008 nu mai puteau fi dezbătute în actele unui colochiu internațional care a avut loc în primăvara anului 2007. Cum se explică însă această avalanșă de brățări dacice de aur care surclasează râvna arheologilor, numismaților și fizicienilor ?

Cititorul trebuie să parcurgă 343 de pagini pentru ca să afle (din contribuția lui G. Anghel, în continuare G. A.) faptul că în perioada 1996-2001, în vecinătatea Dealului Grădiștii, unde este localizată istoriografic Sarmizegetusa Regia, au fost descoperite de către căutătorii de comori peste o jumătate de duzină de tezaure (!) cu obiecte din aur și argint: unele cu monede, altele cu brățări sau chiar cu amândouă categoriile la un loc. Sistematizarea diferitelor informații dispersate în volum permite identificarea următoarei liste de descoperiri-problemă:

1. Dealul Muncelului – 1996. Potrivit lui G. A., în 1996, pe Dealul Muncelului s-ar fi descoperit 3000 monede de tip koson dintre care cca 300 ar fi fost cumpărate de muzee din București, Deva și Cluj (p. 343). La p. 303, E. O.-T. și B. C. susțin însă că aceste monede ar aparține aceluși tezaur care, în mod eronat, ar fi intrat în literatura de specialitate sub numele de „tezaurul de la Târșea-Luncani”. În absența oricărui aparat critic al acestei contribuții, cititorul nu poate afla că „eroarea” localizării tezaurului la Târșea-Luncani este reproșată nu numai regretatei C. M. Petolescu, dar și lui M. Chiriac, V. Cojocaru, B. Constantinescu sau I. Ștefănescu¹⁰.

⁹ Cojocaru, Constantinescu, Ștefănescu, Petolescu, *op. cit.*, p. 187, tab. 3, rândurile 3-4.

¹⁰ C. M. Petolescu, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar românesc modern*, București, 1997, p. 84-93; eadem, *Comoara regelui Coson*, București, 1998; M. Chiriac, BSNR 90-91, 1996-1997 (2002), p. 247-252; Cojocaru, Constantinescu, Ștefănescu, Petolescu, *op. cit.*, p. 185.

Argumentele noii localizări „corecte” pe Dealul Muncelului rămân ținute însă la secret¹¹. Și astfel, după mai bine de un deceniu de la descoperire, problema originii celor peste 300 de monede de aur achiziționate de mai multe instituții de profil rămâne încă nelămurită în cercurile de specialitate.

2. Dealul Grădiștii – 1998. În 1998, la 150 m (nu se indică punctul cardinal) de zona sacră au fost descoperite lupe de fier, monede de aur și un „șarpe de aur care evident era o brățară spiralică” (p. 343). Nimic nu ne îndeamnă să bănuim că acest „șarpe de aur” este tocmai piesa ilustrată în figura color deformată și nenumărată de la p. 376. Și iarăși, nimic nu ne permite să aflăm că această imagine nu este altceva decât copia fotografiei din catalogul casei de licitații Christie’s¹². Identitatea dintre piesa din fotografie și „șarpele de aur” descoperit în 1998 derivă din descrierea suficient de detaliată oferită de B. D.-L. (p. 241), fără însă ca autoarea să facă referire la fotografia de la p. 376. La rândul lor, E. O.-T. și B. C. menționează o brățară „descoperită anterior anului 2000, probabil în anii 1998-1999, (...) pusă în vânzare de o celebră casă britanică de licitații de artă” (p. 290). Poate că și acești autori se referă la piesa ilustrată la p. 376 și descrisă la p. 241. Faptul că a trebuit să treacă un deceniu pentru ca imaginea acestei brățări de aur să fie introdusă în circuitul științific românesc este poate mai puțin grav¹³. Este regretabil însă că informațiile oferite în diferitele contribuții ale acestui volum despre un tezaur care conținea monede, dar și o brățară de aur licitată la Christie’s sunt atât de disparate și de echivoce.

3. Căprăreța – 1998. Dacă la p. 343 G. A. afirmă că „în punctul arheologic Căprăreța” ar fi fost descoperit în 1998 un tezaur cu 3200 monede (emisiuni postume Lysimachos și „probabil aurei romani imperiali”), la p. 362 același autor menționează descoperirea în același an „pe culmea înălțimii „Căprăreța»” a unui „presupus tezaur de aur conținând aurei imperiali”. Tezaur distinct sau știri diferite? Cititorul nu se poate edifica dacă cele două mențiuni se referă sau nu la aceeași descoperire. S-ar mai putea pune întrebarea dacă nu cumva aceste mențiuni fac referire tocmai la tezaurul identificat la 150 m de terasa cu sanctuare (nr. 2 din lista noastră) de pe Dealul Grădiștii. Trebuie precizat că „punctul” sau „culmea” Căprăreța constituie una dintre prelugirile răsăritene ale Dealului Grădiștii.

4. Dealul Grădiștii – 1999. Tot în vecinătatea terasei cu sanctuare, dar de această dată la numai 25 m de aceasta, în anul 1999, căutătorii de comori ar fi identificat un alt tezaur compus „dintr-o mare cantitate de monede de aur și argint,

¹¹ Posibilitatea localizării tezaurului la Dealul Muncelului nu este lipsită de importanță: în acest caz, locul descoperirii ar trebui căutat la nord de ruinele de pe Dealul Grădiștii, poate tot acolo unde I. Winkler, SCIV 23, 2, 1972, p. 192-193 (cu literatura mai veche) presupunea descoperirea în 1803 a câtorva tezaure monetare („Godeanu I” și „II”).

¹² *Christie's New York, Ancient Jewelry*, 8. December 1999, nr. 26, citat în contribuția B. D.-L. la p. 240 și 287, n. 41.

¹³ Ar trebui totuși amintit că, potrivit unei mențiuni publicate acum câțiva ani pe situl www.politiaromana.ro, la Căprăreța ar fi fost descoperită o brățară ilustrată printr-o copie a aceleiași fotografii din catalogul *Christie's*.

probabil tetradrahme grecești, kosoni, precum și două brățări spiralice de aur cu ușoare urme de utilizare” (p. 343). Veridicitatea informațiilor privind această descoperire va trebui substanțial argumentată (sau infirmată) în demersurile viitoare.

5. Căprăreța – 2000. Tezaurul cu 10 brățări spiralice de aur, identificat la 6 mai 2000, constituie descoperirea cea mai senzațională. Observațiile efectuate de M. C. și G. R. și unele relatări din depozițiile martorilor au permis reidentificarea amplasamentului și reconstituirea modului de amenajare a gropii de depunere, două aspecte a căror elucidare este deosebit de importantă mai ales în cazul descoperirilor realizate fără asistență arheologică. Valoarea incontestabilă a rezultatelor demersului lui M. C. și G. R. a determinat nu numai republicarea bilingvă a contribuției lor anterioare¹⁴ (în acest volum: textul rom. la p. 177-189, iar textul engl. la p. 190-202), ci și prezentarea ei în rezumat de către G. A. (p. 346). *Repetitio mater studiorum*. Lăsând la o parte unele erori redacționale¹⁵, este poate util să semnalez cititorului de limbă română că precizarea numelui torentului „Strâmtoșul”, în preajma căruia s-ar fi realizat descoperirea din mai 2000, absentă din varainta românească (p. 179), trebuie căutată în varianta engleză (p. 192).

6.-7. Căprăreța – 2001. Potrivit lui G. A. (p. 343), în mai 2001, „pe celălalt versant al muntelui” (Căprăreța ?) ar fi fost descoperit un alt tezaur cu „5 brățări spiralice de aur”. Pe pagina următoare aflăm însă că în perioada 20-31 mai a aceluiași an, „în zona arheologică Căprăreța, (...) la poalele culmii Căprăreța” a fost identificată mai întâi o groapă amenajată cu lespezi de piatră conținând 3 brățări de aur, iar la scurt timp, „în amonte spre culmea Căprăreța”, o nouă detecție ar fi prilejuit descoperirea altor două brățări (subînțelegem al doilea tezaur). La rândul lor, E. O.-T. și B. C. (p. 290) cunosc un singur tezaur descoperit „în cursul lunii mai 2001”, dar G. A. precizează (p. 347) că departajarea celor două descoperiri din 2001 se întemeiază pe datele unui rechizitoriu (?), fără alte referințe suplimentare.

Versiunea lui G. A. diferă însă în unele privințe de relatările din mass-media¹⁶ referitoare la cele două descoperiri din mai 2001. Fără a mai insista asupra acestor contradicții, trebuie precizat faptul că fluxul informațiilor legate de descoperirile cu monede și brățări de aur este condiționat de o dublă filtrare: (1) capacitatea de memorare a martorilor-autori ai descoperirilor și (2) capacitatea de sintetizare critică a celor care introduc în mediile de specialitate informațiile din rechizitorii. Rezultatele acestei duble filtrări sunt deocamdată caracterizate de prea multe nelămuriri.

În ciuda acestor neajunsuri, este limpede că: (1) ne aflăm în fața mai multor descoperiri (locuri distincte în care au fost îngropate în vechime și recent dezgropate

¹⁴ Ciută, Rustoiu, *op. cit.*

¹⁵ G. Rustoiu este absent pe pagina de titlu și în sumarul de la p. 7, deși apare în calitate de coautor la p. 177 și 190. În volumul consultat de noi, versiunii românești a contribuției lui M. Ciută și G. Rustoiu îi lipsesc p. 181-182, n. 10 și fig. 2-3. Informația lipsă o regăsim însă în traducerea engl. de la p. 193-195.

¹⁶ D. Timonea, România Liberă, ediția Transilvania-Banat, Miercuri 13 iunie 2005.

obiecte de preț); (2) toate aceste descoperiri au fost realizate la răsărit de terasa cu sanctuare (a XI-a) de pe Dealul Grădiștii (la distanțe care variază între 25 și 600 m); (3) dintre acestea, cel puțin 4, dacă nu 5 (?) tezaure conțineau brățări spiralice de aur. Alternanța denumirilor „Dealul Muncelului”, „Dealul Grădiștii” și „Căprăreța” nu trebuie să îl nedumerească pe cititor: Dealul Grădiștii constituie o prelungire către sud și vest a Dealului Muncelului (ramificație sudică a masivului Godeanu), iar Căprăreța corespunde pantelor răsăritene ale Dealului Grădiștii. Fotografia aeriană color de la p. 129 (o variantă mărită alb-negru la p. 155) în care sunt indicate punctele „Căprăreța – așezarea civilă” și „Sub Muchea Cetății” nu este însă îndeajuns de explicită pentru localizarea precisă a amplasamentelor în care au fost descoperite spectaculoasele tezaure cu brățări (o hartă ar fi fost poate mai binevenită). De altfel, în contribuțiile referitoare la brățări nu regăsim nici o trimitere explicită la această fotografie și la denumirile amintite în legenda ei.

În condițiile în care, în mai 2000, au fost descoperite 10 piese, la MNIR se află acum 11 brățări recuperate, o a XII-a este în curs de recuperare¹⁷, iar G. A. afirmă că în perioada 1998-2001 ar fi fost descoperit un total de nu mai puțin de 18 brățări (p. 343), se naște legitimă întrebare: căreia dintre descoperiri îi aparține fiecare dintre brățările recuperate? Autorii contribuțiilor din volum nu ne îndrumă să aflăm răspunsul la o astfel de întrebare. Mai precis, apartenența celor 9 brățări descrise, ilustrate și analizate de B. D.-L., E. O.-T. și B. C. la tezaurul ale cărui condiții de descoperire au fost anchetate de M. C. și G. R. nu este nici afirmată, nici infirmată. Prin urmare, ea nu este deloc certă, deoarece toate piesele au fost recuperate din comerțul internațional de antichități, în care și-au pierdut temporar urma, după descoperire, toate podoabele identificate în anii 1998-2001. Astfel, situația contextelor arheologice din care provin brățările de aur rămâne lipsită de claritate. Ar fi fost poate datorია autorilor volumului aici discutat să precizeze caracterul arheologic extrem de complex al descoperirilor cu brățări de aur de la Grădiștea de Munte și dificultatea (sau chiar imposibilitatea) determinării provenienței precise a fiecărei piese în parte. Noile achiziții sunt în măsură să extindă problematica descoperirilor de la Căprăreța și conferă concluziilor volumului de curând lansat un caracter preliminar.

Valoarea contribuțiilor arheologice din volumul în discuție este umbră de nenumărate inconsecvențe în elaborarea aparatului critic, de lipsa armonizării punctelor de vedere și de precaritatea elucidării unor situații contextuale excepționale. Cu bunăvoință, erorile de redacție pot fi trecute cu vederea, dar afirmațiile contradictorii și disparate ale autorilor îl pot dezorienta și dezamăgi pe cititorul interesat de antichitățile dacice. Aceste ambiguități sunt regretabile, mai ales datorită faptului că ele se regăsesc într-o primă publicație dedicată tezaurelor cu brățări de aur de la Grădiștea de Munte.

¹⁷ De exemplu: *** *O nouă brățară dacică va fi adusă în țară la începutul anului 2009*, Realitatea.net, Joi 18.12.2008.

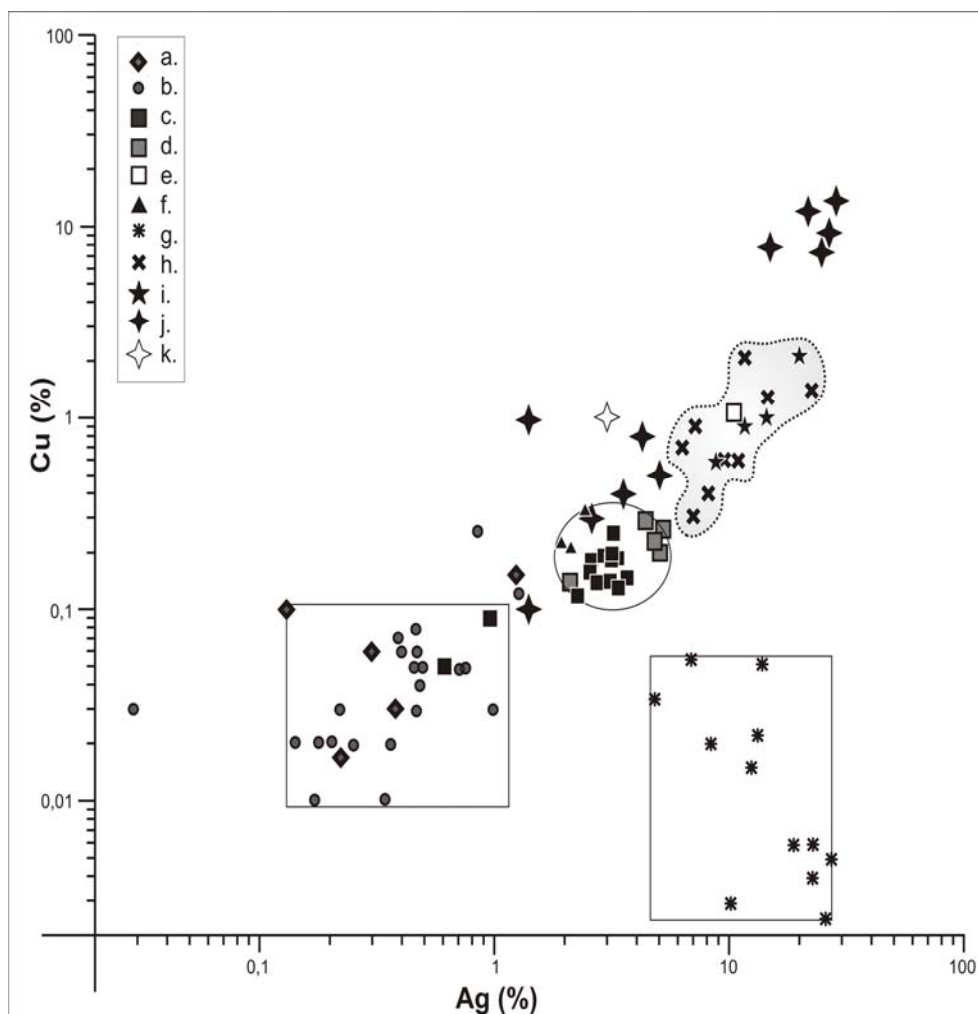

Fig. 1. Raportul dintre procente de argint și cupru din mai multe monede și brățări de aur (după V. Cojocaru, B. Constantinescu, I. Ștefănescu, C. M. Petolescu, *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry* 246, 1, 2000, p. 188-189, fig. 2 și 4, cu adăugiri). În legendă: a - aurei republicani; b - aurei imperiali; c - monede koson cu monogramă complexă; d - monede koson cu monogramă simplă; e - monede koson fără monogramă; f - stateri postumi Lysimachos; g - probe de aur nativ (România); h - brățările spiralice nr. 1-9 (valori după E. O.-T. și B. C.); i - brățările spiralice nr. 1-4 (valori după B. D.-L.); j - monedele, și k - colanul din tezaurul de la Saint-Louis Basel (după A. Furger-Gunti).

Abb. 1. Das Verhältnis zwischen den silbernen und kupfernen Prozenten aus mehreren goldenen Münzen und Armringen (nach V. Cojocaru, I. Ștefănescu, C. M. Petolescu, *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry* 246, 1, 2000, S. 188-189, Abb. 2 und 4, mit Ergänzungen). In der Legende: a - republikanische *aurei*; b - kaiserzeitliche *aurei*; c - Kosonmünzen mit komplexem Monogram; d - Kosonmünzen mit einfachem Monogram; e - Kosonmünzen ohne Monogram; f. postume Stater von Lysimachos; g – Berggoldproben (Rumänien); h – Spiralarmringe Nr. 1 – 9 (Werte nach E. O.-T. und B. C.); i – Spiralarmringe N.r. 1 - 4.

BEMERKUNGEN ZUR ERSTEN WISSENSCHAFTLICHEN
VERÖFFENTLICHUNG DER GOLDENEN DAKISCHEN ARMSPIRALEN

ZUSAMMENFASSUNG

Der besprochene Band (*Combaterea criminalității contra patrimoniului arheologic european. Combating the criminality against the european archaeological heritage. Patrimonium* (Hrsg. Aug. Lazăr, B. Deppert-Lippitz, P. G. Ferri, S. Alămoreanu, M. Ciută, A. Condruz) repräsentiert eine erste Veröffentlichung der Schatzfunde mit goldenen Armspiralen von Grădiștea de Munte. Der Wert der archäologischen Beiträge des Bandes ist von der Unsorgfältigkeit des Verweissystems, vom Fehlen der Harmonisierung der Ansichten der verschiedenen Autoren und von der Doppeldeutigkeit und vom ungleichen Charakter der Darstellung von exceptionellen Fundumständen beschattet. Die kritische Betrachtung des Bandes gestattet fünf distinkte Funde mit goldenen Armspiralen zu unterscheiden. Die bislang erworbenen Armspiralen repräsentieren Originalstücke, doch bleibt ihre Zuweisung an jedem der fünf (?) Schatzfunde ungeklärt.

ABREVIERI

AAR	Analele Academiei Române
AARMSI	Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, București
ActaMN	Acta Musei Musei Napocensis, Cluj
AIIAIași	Anuarul Institutului de Istorie și Arheologiei, Iași
AIIACluj	Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj
AnnCagliari	Annali della Facoltà di Scienze Politiche. Università di Cagliari
AO	Arhivele Olteniei, Craiova
ArchAnz	Archäologischer Anzeiger, Berlin
ArchErt	Archaeologiai Értésítő, Budapesta
ArchKorr	Archäologisches Korrespondenzblatt, Mainz
ArhVestnik	Arheološki Vestnik, Ljubljana
BAI	Bibliotheca Archaeologica Iassensis, Iași
BCMI	Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, București
BMA	Bibliotheca Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
CCA	Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București
CCDJ	Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
Dacia	Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
D.J.A.N. Cluj	Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale
DRH	<i>Documenta Romaniae Historica</i> , București
GSAD	Godisnik Serbskog Arheološkog Društva, Beograd
GZMB	Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosnie i Hercegovine, Sarajevo
IDR	<i>Inscripțiile Daciei Romane</i> , București, 1957-1988
IG	<i>Inscriptiones Graecae</i> , Berlin
IGBR II	Georgi Mihailov (ed.), <i>Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae</i> , 2. <i>Inscriptiones inter Danubium et Haemum repertae</i> , Sofia 1958.
IGBR III/1	Georgi Mihailov, <i>Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae</i> , III/1, Sofia, 1961
IGBR III/2	Georgi Mihailov. <i>Inscriptiones inter Haemum et Rhodopem repertae. Fasciculus prior: Territorium Philippopolis</i> , III/2, Sofia, 1970.
IK	Inschriften Kleinasiens, Bonn
IK Prusa ad Olympum	Thomas Corsten, <i>Die Inschriften von Prusa ad Olympum</i> . 2 vol., Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 39-40, Bonn 1991-1993
ISM	<i>Inscripțiile din Scythia Minor</i> , București
Istros	Anuarul Muzeului Brăilei, Brăila
IzvestijaSofia	Izvestija na Arheologičeski Institut, Sofia

JahrRGZM	Jahrbuch des Römisch-Germanischen entralmuseums, Mainz
JahresschriftHalle	Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte, Halle
KSMoskva	Kratkie Soobščenija Instituta Arheologii, Moscova
MemAntiq	Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
NAC	Numismatica e Antichità Classiche Quaderni Ticinesi, Lugano
NotSc	Notizie degli scavi del antichità, Milano-Roma
NSb	Numismaticky Sbornik, Praga
PAS	Prähistorische Archäologie in Südosteuropa, Berlin
RendAccPont	Rendiconti Atti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia, Roma
RendBologna	Rendiconti della Reale Accademia di Scienze dell'Istituto di Bologna. Classe di scienze morali, Bologna
RAEstVest	Revue Archéologique de l'Est et du Centre Est, Dijon
RMM-M	Revista Muzeelor și Monumentelor, Seria Muzeu, București
RSI	Rivista Storica Italiana, Roma, Torino, Firenze
SCIA	Studii și cercetări de istoria artei, București
SCIV(A)	Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie), București
SCȘ-Iași	Studii și cercetări științifice, Iași
SRIR	Studii și referate privind Istoria României, București
Suceava	Anuarul Complexului Muzeal Bucovina, Suceava
TD	Thraco-Dacica, București
ZFF	Zbornik Filozofsko Fakulteta, Beograd
ZNMB	Zbornik Narodog Muzeja Beograd
ZSAK	Zeitschrift für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte, Basel